

10. Богріновева Л. М., Ключка О. В. До питання визначення сутності ризик-менеджменту в банках. Актуальні проблеми економіки. 2018. №12 (210). С. 134-141.

ВІДКРИТИЙ БАНКІНГ ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ В УКРАЇНІ

Яріш Олена Валентинівна,

кандидат економічних наук,

завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування;

Полтавський університет економіки і торгівлі;

Воробйова Олена Юрївна,

завідувачка сектору

економічних та товарознавчих досліджень;

Полтавське відділення

Національного наукового центру «Інститут судових експертиз

ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»

У сучасному світі інформаційні технології впливають майже на всі аспекти життя суспільства, і фінансові відносини не є винятком. Фінансові технології революціонізували механізм взаємовідносин між учасниками як національного, так міжнародного фінансового ринку, забезпечуючи високий рівень інклюзії фінансових послуг.

Фінансова інклюзія (FI) визначається як стан, у якому кожен учасник фінансової екосистеми має *ефективний доступ* до широкого спектру фінансових послуг – будь то заощадження, кредити, інвестиції чи страхування. При цьому, «*ефективний доступ*» стосується не лише наявності послуг, але й їх використання, охоплення та якості.

Ідея «фінансової інклюзії» стала головним пріоритетом після глобальної фінансової кризи 2008 року, а у сучасному світі визначена як фактор, що сприяє досягненню 7 із 17 Цілей сталого розвитку ООН.

В умовах війни в Україні фінансова інклюзія набула нового сенсу – як один з важливих напрямів майбутньої відбудови національної економіки. Це бачення було сформоване на основі наслідків пандемії COVID-19 та спричиненого нею локдауну, які на відміну від більшості інших галузей не зруйнували ринок фінансових технологій, а стали каталізатором для стрімкого розвитку онлайн-платежів, інтернет-маркетингу, сегментів FinTech та InsurTech, штучного інтелекту, технології блокчейн систем тощо.

Отже, беззаперечним є той факт, що технологічна готовність держави, бізнесу і домогосподарств стала одним з основних факторів, який дозволив запобігти паніці на фінансовому ринку з самого початку повномасштабного вторгнення росії, окупації та тимчасової анексії окремих територій України, коли через зруйнування банківської інфраструктури, вимушену релокацію

бізнесу, внутрішні переміщення та міграцію українців до інших країн світу доступ до традиційних фінансових послуг був обмежений.

У зв'язку зі складною ситуацією, викликаною військовим конфліктом та необхідністю переорієнтувати стратегію фінансового ринку для забезпечення фінансової стабільності та ефективності в умовах війни, НБУ розробив нову інституційну стратегію розвитку фінансового ринку, сфокусовану на спротив російській агресії та відновлення країни, з красномовною назвою «Фінансова фортеця України» [1].

В актуалізованому документі наголошено на значимості **фінансової інклюзії**, як передумови нарощення фінансового потенціалу країни та оптимізації фінансових відносин у економіці під час війни та в часи повоєнного відновлення економіки України через нарощення темпів технологізації фінансового ринку.

Одним з напрямків технологічного розвитку інклюзивних фінансових систем у глобальному світі є відкритий банкінг. У 2022 році розмір глобального ринку відкритого банківського обслуговування оцінювався у 21,3 млрд. доларів США та за прогнозами досягне 67,8 мільярда доларів США до 2028 року, демонструючи у середньому за рік приріст 21,29% протягом 2022-2028 років [2].

Відкритий банкінг – інклюзивна екосистема, заснована на інтерфейсі прикладного програмування (API), що впроваджується з метою надання користувачам платіжних послуг більш різноманітні та привабливіші пропозиції внаслідок отримання сторонніми постачальниками доступу до фінансових даних споживачів від банків і фінансових установ.

Варто відмітити, що технологічні основи для запровадження в Україні концепції *відкритого банкінгу* було закладено реалізацією проекту НБУ електронної дистанційної ідентифікації клієнтів BankID, ще у 2015 році. Під час війни безперервна робота саме цієї системи набула особливої цінності, адже надала громадянам нагальну можливість продовжувати отримувати державні та фінансові послуги дистанційно. Як результат, у другому кварталі 2023 року кількість успішних ідентифікацій у системі BankID НБУ становила 8,4 мільйона, що на 5% більше, ніж у перші три місяці 2023 року та на 29% більше, у порівнянні з аналогічним періодом 2022 року [3].

Отже, маючи в своїй основі трансформаційний потенціал відкритий банкінг стає критично важливим інструментом, який пропонує доступ до консолідованої банківської інформації, забезпечує ефективний онлайн-облік для компаній і сприяє розширеним можливостям виявлення шахрайства. Створений на основі безпечних і зручних API, відкритий банкінг відкриває нові можливості для покращення взаємодії з клієнтами, інноваційні джерела доходу та стабільну модель обслуговування. У цій моделі лише клієнт вирішує, хто має отримати доступ до його рахунку та інформації про нього. Саме власник рахунку зможе надати такі дозволи тим установам, які найкраще, найшвидше, найдешевше задовільнять його потребу [2].

Основи нормативного врегулювання відкритого банкінгу в умовах інтеграції українського платіжного ринку з європейським закладено у Законі

№1591-IX «Про платіжні послуги», введеного в дію з 01 серпня 2022 року [4]. Наступним важливим кроком до імплементації законодавчих норм для впровадження відкритого банкінгу в Україні стало затвердження у серпні 2023 року Концепції відкритого банкінгу [5]. Регулятор зафіксував напрями розвитку, дорожню карту та ключові вимоги до впровадження в Україні відкритого банкінгу, що має запрацювати в країні з серпня 2025 року. Отже, повноцінному запуску відкритого банкінгу в Україні передують тривалий процес: розробка першої версії технічних специфікацій та її тестування; формування вимог зацікавлених сторін до здійснення нагляду та захисту прав користувачів, ІТ-безпеки, захисту персональних даних користувачів; розробка та прийняття нормативно-правових актів з авторизації; доопрацювання реєстру платіжної інфраструктури тощо.

Світовий досвід свідчить, що відкритий банкінг має безліч переваг для клієнтів, банків та фінансової екосистеми країни в цілому. Водночас, ігнорування потенційних загроз становлять цілком реальні перешкоди його своєчасного запуску в Україні (рис. 1). Управління цими викликами та практична реалізація потенційних можливостей потребує комплексного державного підходу.

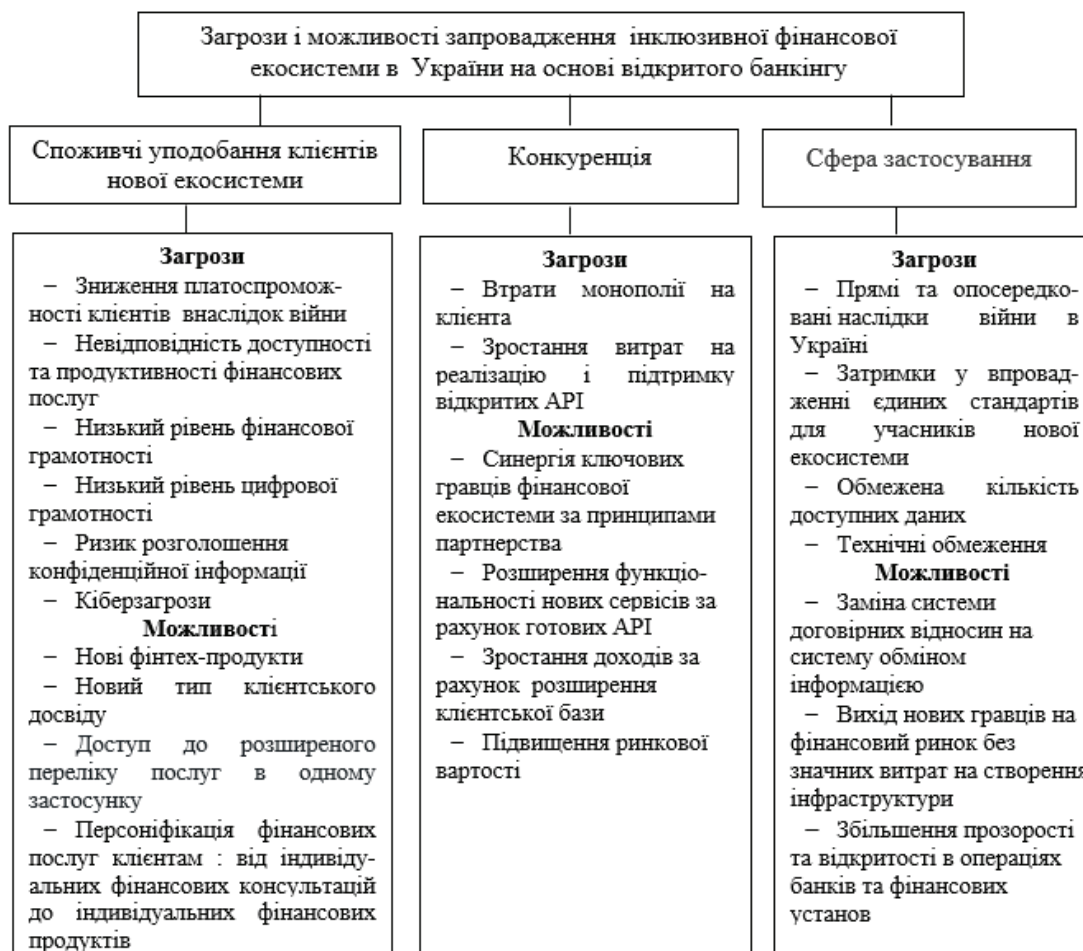

Рис. 1. Загрози і можливості запровадження інклюзивної фінансової екосистеми в Україні на основі відкритого банкінгу

Джерело: розроблене автором.

Отже, впровадження відкритого банкінгу в Україні має стати каталізатором змін в інклюзивній екосистемі фінансових послуг, сприяючи розвитку інновацій, фінансовій інклюзії та створенню більш динамічної та клієнтоорієнтованої індустрії, що дасть змогу споживачам і бізнесу взяти під контроль свій фінансовий добробут.

Список використаних джерел

1. Фінансова фортеця України. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_NBU.pdf?v=4
2. Open Banking Market: Global Industry Trends, Share, Size, Growth, Opportunity and Forecast 2023-2028 URL: <http://surl.li/lwriu>
3. Попит на використання Системи BankID НБУ зростає: підсумки II кварталу 2023 року URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/popit-na-vikoristannya-sistemi-bankid-nbu-zrostaye-pidsumki-ii-kvartalu-2023-roku>
4. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 р. №1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
5. Концепція відкритого банкінгу. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Open_banking_conception_NBU_2023.pdf?v=4